

Hellenic Society Prometheas

Τη γλώσσα μου έδωσαν Ελληνική

Το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.

www.Prometheas.org

Οδυσσεάς Ελότης

Newsletter

June 2017

Prometheas wishes its members good summer. There are no events planned in June. You are all encouraged to suggest ideas for events for the coming year (starting again in September).

Other Events

- **March 9 through June 24: A World of Emotions/Ancient Greece 700 BC – 200 AD** (Onassis Cultural Center New York): http://onassisusa.org/press/Emotions%20long-lead%20news%20release%201_11_17-no-cont.pdf

Websites of the month

- **The Hellenic Society Prometheas - Greek Independence Celebration:**
<https://www.youtube.com/watch?v=spJ7mitXHMc&feature=youtu.be>
- **Η Ελλάδα του Μίλερ, η Ελλάδα που (ξεχάσαμε να) αγαπάμε:**
http://www.lifo.gr/articles/book_articles/109741
- **Anarchists Fill Services Void Left by Faltering Greek Governance:**
https://www.nytimes.com/2017/05/22/world/europe/greece-athens-anarchy-austerity.html?emc=edit_th_20170522&nl=todaysheadlines&nid=37793171
- **Στην Ιταλία γιόρτασαν την «Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας»!!!:**
https://ellaniapili.blogspot.sg/2017/02/blog-post_172.html
- **Ο αρχαιότερος άνθρωπος ήταν Έλληνας!!!**
<https://www.youtube.com/watch?v=SP82O3VvZ9c&feature=youtu.be>
- **Ελότης_ Πολλά δε θέλει ο άνθρωπος:**
https://www.youtube.com/embed/MsPA4AE5Vxs?feature=player_detailpage

- ***Το μυστικό που κρατάει τον Παρθενώνα όρθιο εδώ και 2.500 χρόνια!:***
<http://www.cytoday.eu/index.php?id=17&nid=9877399>
- ***Σπέτσες. Κάτι τρέχει:*** <http://www.kathimerini.gr/909676/article/ta3idia/sthn-ellada/spetses-kati-trexei>

Books and Music

- ***“Ποιοι και πώς μας οδήγησαν στη Χρεοκοπία-Ιστορία της Μεταπολίτευσης”*** του Θάνου Παπαδόπουλου (<http://www.protothema.gr/economy/article/681035/thanos-papadopoulos-ποιοι-και-pos-mas-odigisan-sti-hreokopia-istoria-tis-metapoliteusis/>)

News – Articles

«Η ΠΟΛΙΣ ΕΑΛΩ»

«Η ΑΔΟΥΛΩΤΗ ΨΥΧΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΟΥΚ ΕΑΛΩ, ΟΥΚ ΕΑΛΩ Η ΠΟΛΙΣ, ΟΥΚ ΕΑΛΩ ΤΟ ΦΩΣ»

(Υπό ΜΑΡΙΑΣ – ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Γ. ΓΙΑΤΡΑΚΟΥ Δρ. Φιλ. Ιστορίας)

Courtesy: T H E H E L L E N I C L I N K , I n c

563 ολόκληρα χρόνια πέρασαν, αφότου η Κωνσταντινούπολη, η Βασιλεύουσα, που διέγραψε μια φωτεινή πορεία 1123 ετών και 18 ημερών, έπεσε.

29 Μαΐου 1453, «η Πόλις Εάλω»

«Εάλω τοίνυν επί Κωνσταντίνου βασιλέως, εβδόμου Παλαιολόγων, ενάτη και εικοστή φθίνοντος Μαΐου παρά Ρωμαίοις, εξήκοντος έτους των απ' αρχής ενός τε και εξηκοστού παρά τοις εννακοσίοις τε και εξακισχιλίοις, από δε κτίσεώς τε και συνοικήσεως ταύτης έτεσι τέταρσι και είκοσι και εκατόν προ τοις χιλίοις», *όπως αναφέρει ο ιστορικός της Αλώσεως, Κριτόβουλος ο Ίμβριος*¹.

Το είπαν προφητείες και το πίστεψαν λαοί που έκλαψαν, σαν άκουσαν το «Πάρθεν, πάρθεν η πόλις, πάρθεν».

Το ψιθύρισαν οι ταπεινωμένες γενιές του σκλαβωμένου έθνους, που θρήνησαν στα ερείπια: «της ούτω ελεινώς εφθαρμένης, και πρώην καλλίστης των εν τη γη πόλεων, της μιάς και κοινής πατρίδος τω ελληνικώ γένει», όπως γράφει ο Πατριάρχης Γεννάδιος «επί τη αλώσει της Πόλεως». Λιτά τα λόγια αυτά συμπληρώνουν και εξηγούν τα τελευταία λόγια του δύστηνου αυτοκράτορα. Κωνσταντίνου Παλαιολόγου: Η πόλις αλίσκεται κα' μοί ζην έτι περίεστί;» Δεν βρίσκεται ένας χριστιανός να μου πάρει το κεφάλι: Λόγια του πρώτου νεομάρτυρα του έθνους, όπως χαρακτηριστικά υπογραμμίζει η σπουδαία ιστορικός κ. Arweiller-Γλύκατζη, που περιμένει ακόμα μαρμαρωμένος, ν' αναστηθεί από την ορθοδοξία και τον ελληνισμό. Κι εκφράζει την ευχή, η ίδια, η Εκκλησία να τιμήσει και επισήμως τη μνήμη του. Εκκλησία και Έθνος να ορίσουν την 29η Μαΐου ως ημέρα θρησκευτικής περισυλλογής και κατάνυξης, πανδήμου αγρυπνίας και εθνικής εγρήγορσης.

Δύσκολη η ευθύνη της τιμής, να τολμήσει να ομιλήσει κανείς για ένα τέτοιο θέμα, τόσο σοβαρό και τραγικό συνάμα, που άλλαξε την τροχιά του κόσμου.

¹ Βλ. Νικόλαος Π. Τωμαδάκης, Δούκα-Κριτοβούλου-Φραντζή-Χαλκοκονδύλη. Περί Αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως (1453). Θεσσαλονίκη1993. σ. 130

Το 657 π.Χ.. ναυτικοί από τα Μέγαρα, υπό τον Βύζαντα χτίζουν στην έσχατη άκρη της Ευρώπης το Βυζάντιο, εκεί όπου ο Βόσπορος ανοίγει και σχηματίζει τη θάλασσα του Μαρμαρά. Οι ακτές δεν ήταν άγνωστες στους Έλληνες αποίκους. Ο Βόσπορος βρίσκεται στο σταυροδρόμι δύο από τους μεγαλύτερους εμπορικούς δρόμους της ιστορίας. Η σημασία της θέσης του Βυζαντίου δεν αργεί να γίνει αντιληπτή. Στον Πελοποννησιακό πόλεμο, όλοι έστρεψαν τα βλέμματά τους προς το Βυζάντιο, γιατί εξουσίαζε την είσοδο της Μαύρης Θάλασσας, που οι βόρειες ακτές της ήταν ο σιτοβολώνας των Αθηνών. Ο Φίλιππος ο Μακεδών και ο γιός του ο Μέγας Αλέξανδρος κατάλαβαν ότι η κύρια πύλη της Ασίας ήταν το Βυζάντιο. Ρωμαίοι "αυτοκράτορες αντιθέτως είχαν καταλήξει να βλέπουν την κραταιά στρατηγική του θέση σαν απειλή.

Στο δεύτερο όμως Λικινικό πόλεμο του 322-323, όταν ο Λικίνιος χρησιμοποίησε το Βυζάντιο για βάση όλης της εκστρατείας του εναντίον του Κωνσταντίνου, έπαθε πανωλεθρία, έχασε το στόλο του στο Ελλήσποντο και τελικά ο στρατός του νικήθηκε στη Χρυσούπολη. Μετά την παράδοσή του (μετά την ήττα του θα έλεγα), δεν υπήρχε λόγος να αντισταθεί περισσότερο. Ο μεγάλος του αντίπαλος όμως, ο Κωνσταντίνος, είχε προσέξει τη στρατηγική του θέση. Είδε ότι το Βυζάντιο είχε πολλές άλλες δυνατότητες. Μόλις λοιπόν τελείωσε ο πόλεμος, έφερε αμέσως τοπογράφους και αρχιτέκτονες και το χτίσιμο άρχισε².

Η Κωνσταντινούπολη χτίστηκε σε παράλια ελληνόφωνα και ενσωμάτωσε μια αρχαία ελληνική πόλη. Ο Κωνσταντίνος για να δώσει έμφαση στον ελληνισμό του, φρόντισε η νέα πρωτεύουσα του κράτους του να αποτελέσει το κέντρο των Τεχνών και των γραμμάτων. Της έχτισε βιβλιοθήκες, που τις γέμισε με ελληνικά χειρόγραφα. Ακόμα περισσότερο την κόσμησε με Μουσεία που είχαν καλλιτεχνικούς θησαυρούς απ' όλα τα μέρη της ελληνικής Ανατολής. Και στις 11 Μαΐου του 330, σε ειδική τελετή έγιναν τα εγκαίνια της μεγάλης πόλης, της «Κωνσταντινούπολης - Νέας Ρώμης» την οποίαν αφιέρωσε στην Αγία Τριάδα και στη Μητέρα του Θεού³.

Αξίζει να αναφέρουμε την αφιέρωση της Πόλης την ώρα των εγκαινίων της, όπως ανέγραψαν ο Μέγας Κωνσταντίνος στην ιδρυτική στήλη της Πόλης αυτής «Σοί Χριστέ, κόσμου Βασιλεύς και δεσπότης, σοί προτίθημε τηνδε την δούλην πόλιν και σκήπτρα τήσδε και το πάν Ρώμης κράτος φύλαττε ταύτην, σώζε δ' εκ πάσης βλάβης»⁴.

Από τις 11 Μαΐου του 330, από τα εγκαίνια της Πόλης ως τις 29 Μαΐου του 1453 (τη μέρα που με θέληση θεϊκή ανατράπηκε η φυσική τάξη) οριοθετούνται τα χρόνια της μεγαλοσύνης του Μεσαιωνικού Ελληνισμού. Ταυτόσημο το Βυζάντιο με την

² Βλ. Σχετικά Στήβεν Ράνσιμαν. Βυζαντινός Πολιτισμός μετάφραση Δέσποινας Δετζώρτζη. Αθήνα 1969. σ. 13-15.

³ Στήβεν Ράνσιμαν. ο.π. σ. 31-33

⁴ Βλ. Ελένη Arweiller – Γλύκατζη. Παγκοσμιοότητα και επικαιρότητα του Βυζαντίου, έκτακτος συνεδρία της 29 Μαΐου 1992. Πρακτικό Ακαδημίας Αθηνών. Τ.67 (1992) τευχ. 1 εν Αθήναις 1992. Σ.453-454

Κωνσταντινούπολη.

«Μέσα στην κατακερματισμένη δυτικής μεσαιωνική Ευρώπη, η Πόλη, η Νέα Ρώμη-Κωνσταντινούπολη, έμεινε πάνω από 1000 χρόνια η μοναδική, η νόμιμη κληρονόμος της Ρωμαϊκής παγκοσμιότητας. Αντιπροσωπεύοντας το ιδεώδες της πολιτικής και πνευματικής συνοχής υλοποιεί την οικουμενική υπόσταση της αυτοκρατορίας»⁵.

Ο Γάλλος Φιλέλληνας και λογοτέχνης Σατωβριάνδος, που γνώρισε την Πόλη, σημείωσε με θαυμασμό. «Δεν θάταν καθόλου υπερβολή να πει κανείς ότι η Κωνσταντινούπολις είναι η πιο όμορφη πινελιά του σύμπαντος».

Αξίζει να αναφερθούμε στην Πόλη και στις καλλονές της για να συνειδητοποιήσουμε τί σήμαινε και τί σημαίνει η Άλωσή της.

Ο κομψότατος εγκωμιαστής της, Μανουήλ Χρυσολωράς, σε πανηγυρικό του, ανάμεσα στα άλλα αναφέρει: «Αν και τίποτε άλλο δεν θα είχαμε να πούμε, όμως θα θαυμάζαμε τη θέση της ανάμεσα στις δύο ηπείρους, την Ευρώπη δηλαδή και την Ασία, αλλά και η ένωση των δύο θαλασσών, της βορείας και της μεσημβρινής, είναι θαυμαστή, ώστε από τη μια μεριά δια των ηπείρων, και από την άλλη δια των θαλασσών, ή καλύτερα και δια των δύο, να συνδέη σαν με ένα κοινόν σύνδεσμον και πάλι να αποκλείη μεταξύ τους - σαν να στέκεται πάνω σε πύλες - την οικουμένην και τα έθνη που φέρει επάνω της. Και τούτο - ότι εξουσιάζει δύο ηπείρους και δύο θάλασσες - δεν είναι μόνον χρήσιμον και ωραίον, αλλά δικαίως δεν θα ενόμιζεν κανείς ότι είναι και βασιλικόν»⁶. Κι ο σπουδαιότερος εγκωμιαστής της, ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως,, έγραψε: «Η νεώτερη Ρώμη, δηλαδή το Βυζάντιον, υπερέχει των άλλων πόλεων, όσον ο έναστρος ουρανός από την γήν».

«Οπλοτέρη Ρώμη η προφέρουσα πολήων
Οσσάτιον γαίης ουρανός αστερόεις»⁷.

Αλλά ας παρακολουθήσουμε τη γραφίδα του Σκιαθίτη καλλιτέχνη του λόγου, του Αλέξανδρου Μωραϊτίδη, να μας παρουσιάζει το εξαίσιον θέαμα:

«Την είδον τόσαις φοραίς. Την είδον από της γής, την είδον από θαλάσσης. Και την εκαμάρωσα, ως καμαρώνουν οι νυμφαγωγοί την νύμφην εις τας νήσους. Και είναι όντως νύμφη η Πόλις, Νύμφη της Ανατολής, νύμφη του Γένους. Νύμφη του κύματος και των αφρών, και νύμφη των κήπων και των λειμώνων. Επάνω εις τους αφρούς και επάνω εις τα άνθη. Εκεί όπου, όπισθεν πλατάνων και κυπαρίσσω, εις τα χλοερά εκείνα τσαΐρια, ανελίσσεται όλη των ανθέων της η ποικιλία, από του ναρκίσσου και υακίνθου, μέχρι του γιασεμιού και των ρόδων εκεί όπου ο δινήεις Βόσπορος σχηματίζει τα παιγνιώδη εκείνη

⁵ Ελένη Arweiller – Γλύκατζη, οπ σ. 454

⁶ Βλ. Περιοδικόν «Η ΔΡΑΣΙΣ ΜΑΣ», τεύχος 359. Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος 1998, σ. 196

⁷ ο.π.

αναφορά του, όταν το ρεύμα του Ευξείνου το ολόδροσον έρχεται να φιλήσει του Γένους την νύμφην και βασίλισσαν...

Την είδον από θαλάσσης την είδον από ξηράς..... από θαλάσσης αναπαυομένην υπό τας αμφιλαφείς σκιάς αιωνόβιων πλατάνων, με υψηλούς μαύρους δορυφόρους κύκλω, την υψιτενή παράταξιν των σιωπηλών και ακινήτων κυπαρίσσω.

Και από ξηράς αναδυομένην εκ των κυμάτων, την ώραν την γλυκείαν της αυγής, με ένα βαθύχρουν τεφρόν πέπλον σκεπασμένην, τον οποίον σιγά-σιγά επανεγείρει η Ανατολή με τας ροδίνους αβράς χείρας της, ίνα αναφανή εις τον κόσμον το υπερφυές θέαμα ναών και παλατίων... αναμμένην θαρρείς, εν θεατρική φωταγωγία εορτής, εις τα υαλώματα και τους χρυσούς ορόφους, επί των οποίων προσήναψε πυρσούς χαράς ο ήλιος. Και πλέουν τότε μέσα εις το πέλαγος φωτός, εξαισιώς πανηγυρικού, συνοικισμοί απέραντοι, λόφοι κεκαλυμμένοι με κατοικίας, και ακταί με παλάτια βασιλικά και μέγαρα αρχόντων. Πέλαγος οικιών και κύματα παλατίων και ναών και τζαμιών».

Και προσθέτει ο Μωραϊτίδης: «Αφορμή της κτίσεως υπήρξεν έν όνειρον. μία οπτασία. Και έν όνειρον και μίαν οπτασίαν εκληροδότησε, κτισθείσα εις το Γένος. **Άγγελοι την ζωγράφησαν και άγγελοι εχάραξαν το σχέδιόν της**, το οποίον έκτοτε υπάρχει χαραγμένον με χρυσάς γραμμάς εις τα φυλλοκάρδια του «Γένους»⁸.

«Όλες οι Πολιτείες θα χαθούν, μα όσο υπάρχουν άνθρωποι η Κωνσταντινούπολη θα μείνει αθάνατη», έγγραφε τον 16ο αιώνα ο Γάλλος φυσιοδίφης Pierre Giles, όταν αντίκρισε τη Βασιλεύουσα⁹.

Το άρθρο μας αυτό αξίζει να αποτελέσει ένα μήνυμα συγκερασμού της Χριστιανικής Ορθόδοξης πνευματικότητας και του Ελληνικού πνεύματος που και τα δύο βασίζονται στο φως και στην αγάπη της ομορφιάς και της ελπίδας.

Μήνυμα ομορφιάς και κάλλους, όπως το εξέφρασεν μια Αγία Σοφία, ένα Ιερόν Παλάτιον, ένα Πανδιδακτήριον, ένας Ιππόδρομος, μία μονή της Χώρας, ένας Πορφυρογέννητος, ένας Ιουστινιανός, μία Θεοδώρα, ένας Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ένας Χρυσόστομος.

Μήνυμα ανθρωπιάς και πνεύματος, που στηρίχθηκε στην απέραντη αγάπη για τον άνθρωπο και τη δύναμη των επιτευγμάτων και του πολιτισμού που δημιούργησε. Η παρουσία του Ξενώνα δίπλα στην Αγία Σοφία και των εκκλησιαστικών Νοσοκομείων, πτωχοκομείων, γενικά των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων, μπορούν να καταδείξουν το μέτρο της αγάπης που διέθεταν οι Βυζαντινοί για τον άνθρωπο, πλάι στα τόσα σπουδαστήρια της ανθρώπινης σοφίας και γνώσης, που κοσμούσαν την Πόλη.

Η διαρκής αγωνία στα χίλια και πλέον χρόνια ζωής της Βασιλεύουσας, ήταν να

⁸ ο π... σ. 196-197

⁹ Κωνσταντινούπολη η Βασιλεύουσα. Ημερολόγιο 1997. εκδόσεις Μίλητος. Αθήνα 1997. x.ασ.

βρίσκονται στο πηδάλιο της Εκκλησίας και της Πολιτείας οι άριστοι, κάτω από το βλέμμα του φωτοδότη Αφέντη Χριστού. Κι αυτός ο αγώνας για την εξεύρεση των αρίστων δημιούργησε το θαύμα της κραταιάς των Ρωμαίων Βασιλείας¹⁰.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος, στην πορεία του προς νότο, εναντίον -του Μαξεντίου, όταν το μέλλον του ήταν σε κίνδυνο, αυτός και όλος ο στρατός του, είδαν ένα όραμα. Ένα λαμπρό σταυρό στον ουρανό, με την επιγραφή: «Εν τούτω νίκα». Την ίδια νύχτα ο Χριστός βεβαίωσε το όραμα στο όνειρο του αυτοκράτορα. Αυτό συγκλόνησε τον Κωνσταντίνο, που υιοθέτησε για έμβλημά του το λάβαρο με το σταυρό και κάτω από αυτή τη σημαία οδήγησε το στρατό του στη νίκη¹¹. Όπως φαίνεται από τα νομίσματα και τα διατάγματά του, ο Κωνσταντίνος είχε ταχθεί αναφανδόν υπέρ του Χριστιανισμού και υπερμαχούσε γι' αυτόν όπως αποδείχθηκε και σε περίοδο αιρέσεων. Γι' αυτό θεωρήθηκε από όλους Ισαπόστολος, ο δέκατος τρίτος απόστολος. Το αποκορύφωμα της υποστηρίξεως του Χριστιανισμού υπήρξεν η αποστολή της μητέρας του, Αγίας Ελένης, στα Ιεροσόλυμα, όπου με θαυματουργική βοήθεια, βρήκε την ακριβή θέση του Γολγοθά, έβγαλε από τη γη τον Τίμιο Σταυρό, τους σταυρούς των ληστών, τη λόγχη, το σπόγγο, τον ακάνθινο στέφανο και ό,τι άλλο σχετίζεται με τα θεία πάθη. Η Χριστιανοσύνη σκίρτησε από τα ευρήματα της ανασκαφής της Αγίας Ελένης και τα ονόματα του Κωνσταντίνου και της μητέρας του έμειναν τα πιο σεβαστά στην ιστορία της βυζαντινής αυτοκρατορίας¹². Ο Κωνσταντίνος συνάθροισε πληθυσμό στη Βασιλεύουσα από όλα τα μέρη της αυτοκρατορίας παρέχοντας πολλά προνόμια¹³. Κι ο βυζαντινός λαός, ζωηρός, χαρούμενος, με όλα τα προσόντα κι ελαττώματα της ρωμείκης φυλής, εξέφραζε μέσα από τα τραγούδια του τη χαρά, το φως, την ελπίδα για τη ζωή και τη διάθεση συγκεκριασμού εσωστρέφειας και εξωστρέφειας, δύο στοιχεία που τον συνόδευσαν στη ζωή του, από τη διπλή του ιδιότητα, να είναι Έλληνας και Ορθόδοξος¹⁴.

Ο Όρος «Βασιλεύουσα» δεν χαρακτηριζόταν μόνο την Κωνσταντινούπολη ως «έδρα της Βασιλείας των Ρωμαίων», αλλά την μόνη που βασιλεύει κι απ' την οποία εκπορευόταν η τάξη, η δικαιοσύνη, η φιλανθρωπία. Η «Βασιλεύουσα» υπήρξεν η έδρα της φιλανθρωπίας, με τη βαθύτερη σημασία του όρου: Αγάπη για τον άνθρωπο.

Το «Τυπικό» του Μιχαήλ Αταλειάτη είχε προβλέψει την ίδρυση ασύλου στη Ροδεστό (μήπως είναι Ρεδεστός;) και τη διανομή αγαθών ως ελεημοσύνη στους φτωχούς της Κωνσταντινούπολης. Στη μονή του Παντοκράτορος ιδρύθηκε το 12ο αιώνα ένα νοσοκομείο με πενήντα κρεβάτια. Είχε ιατρικό προσωπικό από εξήντα πρόσωπα, πέραν από το διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό. Υπήρχε αίθουσα παροχής ιατρικών συμβουλών με

¹⁰ ο.π.

¹¹ Στήβεν Ρανσιμαν. Βυζαντινός Πολιτισμός, ο.π.. σ.28-29

¹² Στήβεν Ρανσιμαν. ο.π.. σ.30 'ο.π..σ.3!

¹³ ο.π., σ. 31

¹⁴ Βλ. Κωνσταντινούπολη, η Βασιλεύουσα ο.π. σ. 454-455

πέντε τμήματα, το καθένα για διαφορετικό τύπο ασθενειών και υπό την επίβλεψη ιατρών και βοηθών με πλήθος νοσοκόμων. Η πολιτική θεωρία των Βυζαντινών για το «Φιλάνθρωπον» του αυτοκράτορα και το «νοσοκομείν τους πάσχοντας» αποτελεί πρώτιστον καθήκον της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως και φιλοσοφία, με βάση την οποία οργανώθηκαν και λειτούργησαν όλα τα ιδρύματα της Πόλης. Η παράδοση συνεχίστηκε και μετά την Άλωση. Μέχρι σήμερα η Εκκλησία της Βασιλεύουσας εξακολουθεί να «νοσοκομεί τους πάσχοντας»¹⁵.

Τα εξωτερικά επίσης στοιχεία του αυτοκρατορικού μεγαλείου (κοσμήματα περίτεχνα, ενδύματα πολυτελή, εικόνες και λάβαρα, σημεία και σύμβολα, η πορφύρα, όλα προκαλούσαν σεβασμό και δέος¹⁶.

Η «σταυροπαγής κοσμοσφαίρα» μιλούσε για την παγκοσμιότητα της χριστιανικής αυτοκρατορίας, οι τόμοι ανεξικακίας και η «ακακία», συμβόλιζαν το μάταιο του υλικού κόσμου, που υπαγόρευαν την αυτοκρατορική φιλανθρωπία¹⁷.

Ο Πατριαρχικός Θρόνος με τη λήξη του έτους στέλλει δυναμικό μήνυμα αγάπης που ξεπηδά απ' το σπήλαιο της Γέννησης. Κι ο αυτοκράτορας την ημέρα των Χριστουγέννων σε μία από τις αίθουσες ακροάσεως του Μεγάλου Παλατιού, μπροστά σε συγκέντρωση επισήμων, έδινε σε αξιωματούχους τα «υπατικά δίπτυχα», δηλαδή διπλώματα και διακρίσεις σε εγχάρακτες πλάκες από ελεφαντόδοντο. Ήταν μια κίνηση που συμβόλιζε την κίνηση του Θεού προς τον άνθρωπο. Ο νεογέννητος Χριστός τιμά με τη σάρκωσή του τον άνθρωπο και του δίνει τη διάκρισή του. Του δίνει τη δυνατότητα να θεωθει¹⁸.

Αυτό το ίδιο το αυτοκρατορικό νόμισμα, χάρη στον ατόφιο χρυσό, αλλά κυρίως χάρη στην επιγραφή και τις παραστάσεις που το κοσμούσαν, διαλαλούσε απανταχού της γης (παγκόσμια ήταν η κυκλοφορία του), τα θεμελιώδη γνωρίσματα της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, το θεοπρόβλητο δηλαδή του αυτοκράτορα (στο νόμισμα εικονίζεται ο Χριστός ή ο άγγελός του να στέφει τον βασιλέα) και το απέραντο στο χώρο και στο χρόνο της εξουσίας, που μόνο το Βυζάντιο κληρονόμησε από τη Ρώμη. **Η ρήση «όπου αυτοκράτορας εκεί η Ρώμη»** μεταφράζεται στο Βυζάντιο, όπου η εικόνα του αυτοκράτορα, εκεί η ρωμαϊκή κυριαρχία. Στα μέσα του 7ου αιώνα αναφερόμενος στα όρια του Βυζαντίου ο Ιάκωβος ο Νεοφώτιστος, γράφει: «Από του Ωκεανού τουτέστι της Σκοτίας και Βρεττανίας και Φραγγίας... έως Περσίδος και πάσης Ανατολής και Αιγύπτου και Αφρικής και άνωθεν, τα όρια των Ρωμαίων έως σήμερον και αι στήλαι των βασιλέων αυτών δια χαλκών και μαρμάρων φαίνονται...». Το βυζαντινό νόμισμα ταξίδεψε παντού στη γη. Έναν αιώνα πριν

¹⁵ ο.π.

¹⁶ Ελένη Erweiller – Γλύκατζη, ο.π. σ. 454-455

¹⁷ ο.π., σ.455

¹⁸ Κωνσταντινούπολη, η Βασιλεύουσα, ο.π., χ.α.σ.

από τον Ιάκωβο, ένας άλλος απλός μοναχός, ο Κοσμάς ο Ινδικοπλεύστης (χρωστά το όνομά του στο ταξίδι του στον Ινδικό ωκεανό), δηλώνει για τους βυζαντινούς, ότι «εν τω νομίσματι αυτών εμπορεύονται πάντα τα έθνη, και εν παντί τόπω απ' άκρου γης έως άκρου γης δεκτόν. εστι θαυμαζόμενον παρά παντός ανθρώπου»¹⁹. Ορθοδοξία και αυτοκρατορία, «Imperium και Sacerdotium» υπήρξαν οι καταβολές της οικουμενικότητας και παγκοσμιοτητας του Βυζαντίου, που είχε ουράνια διάσταση.

Κατά τον τίτλο της «Επαναγωγής» ο αυτοκράτορας ήταν «των όντων... η φυλακή και ασφάλεια, των απολωλότων η ανάληψις, των απόντων η ανάκτησις».

Κι! η αυτοκρατορική αμφίεση, όπως γράφει ο Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος, δηλώνει ότι: «τούς τε μαγίστρους και πατρικίους εν τύπω χρηματίζων των Αποστόλων, τόν τε χρηστόν βασιλέα, κατά το εφικτόν, αναλογούντα τω Θεώ». Τη μίμηση Θεού επιδιώκουν συμπληρωματικά και κάποτε αντίμαχα στο Βυζάντιο, ο Αυτοκράτορας και ο Πατριάρχης, καθένας στα πλαίσια της δικαιοδοσίας του (ο κόσμος των σωμάτων για τον αυτοκράτορα, ο κόσμος των ψυχών για τον Πατριάρχη) ένα είδος «Χριστοτοποποιητή»²⁰.

Έτσι έμεινε αθάνατη η Ρωμανία, που σύμφωνα με το ποντιακό τραγούδι «και πεθαμένη ακόμη ανθίζει». Αυτό το αέναο άνθισμά της προσδίδει επικαιρότητα και καθιστά επιτακτικό τον πρωτεύοντα ρόλο της Ορθοδοξίας, που αποτελεί στήριγμα στην αμχανία των καιρών.

Το Βυζάντιο δημιούργησε πολιτισμό που καταύγασε και εκπολίτισε την Οικουμένη. Με ανώτερη και ανώτατη παιδεία, με άριστα οργανωμένο κρατικό μηχανισμό, με οικονομική πολιτική, βιομηχανία, ναυτιλία, εξωτερικό και εσωτερικό εμπόριο, κοινωνική πρόνοια, γράμματα και τέχνες²¹.

Ιδανικό του κάθε βυζαντινού πολίτη ήταν η μόρφωση. Την απαιδευσία, την έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας, τη θεωρούσαν οι Βυζαντινοί ατύχημα και συμφορά. Το πρώτο πράγμα που διδασκόταν ένα παιδί, όταν γινόταν έξι χρόνων, ήταν η γραμματική ή «το ελληνίζειν την γλώσσαν». Τον 11ο αιώνα, επί αυτοκράτορα Αλεξίου Κομνηνού, τα σχολεία ήταν ανοιχτά και προσιτά σε όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από εθνικότητα και κοινωνική τάξη των γονέων τους. Ο κορυφαίος φιλόσοφος Μιχαήλ Ψελλός, στην ηλικία των 14 ετών είχε την ικανότητα να απαγγέλει Ιλιάδα από μνήμης. Με τη Γραμματική οι νέοι μάθαιναν ρητορική, φιλοσοφία, και τέσσερις τέχνες, την αριθμητική, τη γεωμετρία, τη μουσική και την αστρονομία. Μπορούσαν επίσης να διδαχθούν νομικά, ιατρική, φυσική και από δασκάλους κληρικούς, θρησκευτικά. Οι μορφωμένοι και λόγιοι κάτοικοι της Κωνσταντινούπολης χρησιμοποιήθηκαν ποικιλοτρόπως από το Οθωμανικό κράτος. Η αναζωογονητική

¹⁹ Ελένη Arweiller – Γλύκατζη, ο.π., σ.455

²⁰ Ελένη Arweiller – Γλύκατζη, ο.π., σ.457

²¹ Στήβεν Ράνσιμαν. ο.π. και τελευταίο εξώφυλλο.

πνευματική δύναμη του Βυζαντίου εμπνέει και σήμερα τη ζωή μας²². Το Βυζάντιο εκπολίτισε και έβγαλε από τη βαρβαρότητα χώρες ολόκληρες. Η επικαιρότητα του έργου των Κυρίλλου και Μεθοδίου διαφαίνεται και από την «ες αεί» θεμελίωση της χριστιανικής Θρησκείας και γραφής. Οι Άγιοι αυτοί, Κύριλλος και Μεθόδιος, έφεραν την κωνσταντινουπολίτικη ακτινοβολία ως την κεντρική Ευρώπη, δηλαδή τη Μοραβία, ως τα βάθη του Πόντου (η αναφορά εδώ είναι, στο έργο του Κυρίλλου προς τους Χαζάρους και για τον πρώτο εκχριστιανισμό των Ρώσων).

Ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος έδωσαν στους Σλάβους τα χριστιανικά φώτα και πρώτοι έφεραν τα σύνορα της οικουμενικής εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως πέρα από τα σύνορα της τότε παγκόσμιας αυτοκρατορίας του Βυζαντίου.

Η ευόδωση της προσπάθειας του Πατριάρχη Φωτίου προς τους λαούς του Πόντου, θα συμπληρωθεί έναν αιώνα αργότερα από την προσπάθεια που θα καταβάλει ο Πατριάρχης και μαζί Αντιβασιλέας, Νικόλαος ο Μυστικός. Αυτός εδραίωσε τον χριστιανισμό των Αλανών και Αβασγών, των λαών δηλαδή που οι απόγονοί τους ζουν στις παρυφές του Καύκασου, και σχηματίζουν σήμερα μαζί με τους Αρμένιους το ακραίο προπύργιο της Χριστιανοσύνης. Η νοητή γραμμή που διασχίζει την Αδριατική θάλασσα, από τις Δαλματικές ακτές και κάτω ως τη μεγάλη Σύρτη, ως την Κυρηναϊκή: Την περιοχή δηλαδή που στάθηκε με τη σειρά της ως την αραβική κατάκτηση (τέλος 7ου αιώνα) ακραίο φυλάκιο Ελληνοσύνης και ενδόξου βυζαντινισμού, όπως θα έλεγε ο Καβάφης²³.

Η Βενετία εδώ και πεντακόσια χρόνια είναι ένα άλλο Βυζάντιο, χάρη στους Βυζαντινούς. Η Ευρώπη σε στιγμές αυτοσυνειδησίας ομολογεί ότι οφείλει τον πολιτισμό της στο Βυζάντιο.

Η ακτινοβολία της Βασιλεύουσας με τους θόλους και τα αετώματα, τις χρωματιστές ψηφίδες, που αποτελούν το φόντο στις μικρογραφίες των ιστορημένων χειρογράφων, μας δίνουν, μια εικόνα λαμπρή, αν και οι Βυζαντινοί αρχιτέκτονες φύλαγαν τις ωραιότερες δημιουργίες τους για τα εσωτερικά²⁴.

Αλλά όταν ακούμε για Κωνσταντινούπολη ο νους πάει στο αιώνιο σύμβολό της, την Αγία Σοφία, «το μέγα μοναστήρι, με τα τετρακόσια σήμαντρα και τις εξήντα δυο καμπάνες». Δεν υπάρχει Έλληνας ή αλλοεθνής που να έκρυψε τη συγκίνηση και το σεβασμό του στο άκουσμα των δύο λέξεων: Αγία Σοφία. Ένας περιηγητής του 12ου αιώνα γράφει: «Δεν υπάρχει άλλη πολιτεία στη Γη που να μπορεί να συγκριθεί με την Κωνσταντινούπολη. Εδώ βλέπει κανείς τον περίφημο ναό της Αγίας Σοφίας... Ο αριθμός των ναών είναι ίσος με τον

²² Κωνσταντινούπολη. Η Βασιλεύουσα, ο.π.

²³ Ελένη Arweiller - Γλύκατζη, ο.π., σ.461-362

²⁴ Κωνσταντινούπολη. Η Βασιλεύουσα, ο.π.

αριθμό των ημερών του χρόνου. Οι θησαυροί, όμως, της Αγίας Σοφίας είναι αναρίθμητοι... Κι έτσι έχει γίνει σπουδαίος ναός, που **δεν υπάρχει όμοιος του στον κόσμο**²⁵. Όμως ο Μάιος, ο ωραιότερος ίσως μήνας του έτους, φέρνει στη σκέψη μνήμες οδυνηρές, αφού είναι ο μήνας της Άλωσης της «Βασιλίδος των Πόλεων». Ο μήνας κατά τον οποίο ο Μωάμεθ ο Β' εξεπόρθησε βίαια την Βασιλεύουσα, το προπύργιο του Χριστιανισμού, του Ελληνισμού την μεγάλη κοιτίδα, την Κωνσταντινούπολη.

Ζούμε σε εποχή ιδεοθύελλας, ανιδανισμού. Ως γνήσιοι Έλληνες, ιδιαίτερος όσοι έχουμε φύσει και θέσει πνευματική ευθύνη, άραγε προσφέρουμε στη νεότητά μας **ιδεοράματα**, διδάσκοντάς την **ιστορική αλήθεια** και γιγαντώνοντας τις χρυσές ελπίδες της για τη Βασιλεύουσα;

Αφόρμηση γι' αυτό που λέγω μου έδωσε ο υπέροχος πίνακας που υπάρχει στο Ιστορικό Μουσείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος, με τίτλο «Το Όνειρο στην Αγιά Σοφιά». Το Ελληνόπουλο, γαλουχημένο με την ιστορική αλήθεια για το Βυζάντιο, την Αγιά Σοφιά, την Άλωση, ποιός ξέρει με τί ιδέες φορτισμένο από ενθουσιώδη δάσκαλο, διαβάζει τις λαμπρές σελίδες της Βυζαντινής ιστορίας, φθάνει στην Άλωση, καταπονημένο από την τραγική στιγμή της πτώσης κοιμάται πάνω στα βιβλία, κι ονειρεύεται, ώ τί ονειρεύεται! Πως βρίσκεται μέσα στο ναό της του Θεού Σοφίας σε στιγμές θείας κατάνυξης, ενώ το κερί εξακολουθεί να φωτίζει την ύπαρξή του με την άσβηστη φλόγα του.

Ο Κωνσταντίνος, ο **υιός της Ελένης**, ίδρυσε την Κωνσταντινούπολη, και πάλιν επί Κωνσταντίνου του Παλαιολόγου, δυστυχούς βασιλέως, **Ελένης υιού** και αυτού, «**η Πόλις εάλω** και εις εσχάτην δουλείαν τε και κακοδαιμονίαν κατήχθη». κατά τον Κριτόβουλον τον Ίμβριον.

Ο Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος ήλθε στον κόσμο σε καιρό που το Βυζάντιο ψυχορραγούσε και δεν ήταν πια στις δόξες του. Γιος του Μανουήλ Παλαιολόγου και της Ελένης ήταν ο πιο αγαπημένος του λαού μέσα στα τέσσερα αδέρφια του, γιατί ήταν στολισμένος με αρετές υψηλές. Καλόγνωμος και μετρημένος στη ζωή, ανδρείος, με ταπείνωση, πρᾶος με θεοσέβεια, πονόψυχος, γλυκομίλητος.

στολισμένος με σεμνότητα και υπομονή πολλή. Γι αυτό σύσσωμος ο λαός τον διάλεξε, όταν πέθανε ο Ιωάννης Παλαιολόγος. Δεν θέλησε να γίνει η στέψη του στην Αγιά Σοφιά, με πανηγυρισμούς και τυμπανοκρουσίες, γιατί οι καιροί ήταν δύσκολοι και το βασίλειο είχε φτωχύνει. Στέφθηκε βασιλιάς στον Άη-Δημήτρη, στο Μυστρά και σαν έφθασε στην αγαπημένη του Πόλη, ύπνο δεν έδωκε στα μάτια του, στα τέσσερα χρόνια που βασίλεψε²⁶.

²⁵ Κ. Σιμόπουλος, ζένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα. τ.Α'. Αθήνα 1984. α 2251

²⁶ βλ. Νικ. Τωμαδάκης, ο.π.. στον Κριτόβουλο ο Ιμβριος. σ. 130

Όσα λέγει εις απάντησιν των προτάσεων του Μωάμεθ να παραδώσει την Πόλη, συμπυκνώνονται στην ηρωική του απάντηση: «...το την πόλιν σοι δούναι ούτ' εμόν εστι ούτ' άλλου των κατοικούντων εν ταύτη· κοινή γαρ γνώμη πάντες αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών» κατά τον ιστορικόν της Αλώσεως, Δούκαν.

Κατά τον ίδιο ιστορικό, να πώς πεθαίνει ο Κωνσταντίνος, πραγματοποιώντας όσα παρήγγειλεν εις τον Μωάμεθ: «ο βασιλεύς ουν απαγορεύσας εαυτόν, ιστάμενος βαστάζων σπάθην και ασπίδα, είπε λόγον λύπης άξιον -«ουκ έστι τις των Χριστιανών του λαβείν την κεφαλήν μου απ' εμού;» - ήν γαρ μονώτατος απολειφθείς. Τότε εις των Τούρκων δούς αυτώ κατά πρόσωπον και πλήξας, και αυτός τω Τούρκω ετέραν εχαρίσατο των όπισθεν δ' έτερος καιριάν δούς πληγήν, έπεσε κατά γής ου γαρ ήδεισαν ότι ο βασιλεύς εστιν. αλλ' ως κοινόν στρατιώτην τούτον θανατώσαντες αφήκαν».

Αγωνίστηκε μέχρις εσχάτων «σαν τον ποιμένα τον καλό», που θυσιάζει την ψυχή του για τα πρόβατα.

Ο ιστορικός Α.Α.Βασιλιεφ αναφέρει ότι ο Πατριάρχης, το πλήθος των ιερέων, ο Αυτοκράτορας και οι ευγενείς παρακολούθησαν την τελευταία χριστιανική ακολουθία μέσα στο ναό της Αγίας Σοφίας. Ο Αυτοκράτορας και η Ακολουθία του μετέλαβαν των Αχράντων Μυστηρίων και αποχαιρέτησαν τον Πατριάρχη. Η ιερή Ακολουθία, στην πραγματικότητα, ήταν μία επιθανάτια λειτουργία. Στιγμή από τις πιο τραγικές της ιστορίας.

Στη συνέχεια! Στιγμή φοβερή! Ο Κωνσταντίνος αποκρούει επί τέσσερις ώρες μεγάλες εφόδους, πίστευε ότι θα κατισχύσει της επιμονής του Μεχμέτ Β' όταν βλέπει απροσδόκητα τους εχθρούς να εισβάλουν στα τείχη και να τον περικυκλώνουν από παντού. Ώρμησε ηρωικά στο πυκνότερο στίφος των αντιπάλων, αγωνιζόμενος ως ο έσχατος των στρατιωτών²⁷ και το «αίμα έρρεε ποταμηδόν εκ των ποδών και των χειρών», λέγει ο Φραντζής. **Ο Κωνσταντίνος έπεσεν ηρωικώς μαχόμενος, όπως και η Πόλη. «Η Κερκόπορτα»** εκείνη τη στιγμή, ένας **κόκκος άμμου, έκρινε την ιστορία του κόσμου**. Στις 29 Μαΐου 1453 ένας πολιτισμός σαρώθηκε αμετάκλητα. Είχε βγάλει χώρες ολόκληρες από τη βαρβαρότητα και είχε δώσει σ' άλλες την εκλέπτυνση των ηθών²⁸.

Στ' αυτιά φθάνει ο ιστορικός απόηχος του θρήνου, του αυτόπτη ιστορικού της Αλώσεως, Δούκα:

«Ω πόλις, πόλις, πόλις πόλεων πασών κεφαλή! Ω πόλις, πόλις, κέντρον των τεσσάρων του κόσμου μερών! Ω πόλις, πόλις, Χριστιανών καύχημα και βαρβάρων αφανισμός! Ω πόλις, πόλις άλλη παράδεισος φυτευθείσα προς δυσμάς, πού σου το κάλλος, παράδεισε; πού σου η χαρίτων του πνεύματος ευεργετική ρώσις ψυχής τε και

²⁷ Κ. Παπαρηγόπουλος. «Ιστορία του Ελληνικού Έθνους». Βιβλίου ΙΓ'. σελ.454-455

²⁸ Στήβεν Ράνσιμαν. Βυζαντινός Πολιτισμός. ο.π., σ. 337

σώματος;...»²⁹. Έπεσε ένα από τα πλέον ισχυρά προπύργια κατά της βαρβαρότητας.

Κι' ο άλλος αυτόπτης μάρτυς της Αλώσεως, ο ιστορικός Γεώργιος Φραντζής που είδε από κοντά τις φρικιαστικές στιγμές, γράφει: «Τίς διηγήσεται τους τότε κλαυθμούς και θρήνους; ει και εκ ξύλου άνθρωπος ή και εκ πέτρας ήν, ουκ ηδύνατο μη θρηνήσαι». «Ω, φρίξον ήλιε! Ω, στέναξον γή! Εάλω η Πόλις...!»

Ο ιστορικός της Αλώσεως, Μιχαήλ Κριτόβουλος ο Ίμβριος, μας έδωσε τη σκηνή της εισόδου του Σουλτάνου Μωάμεθ Β' του Πορθητή στην Πόλη, μετά την κατάληψη και καταστροφή της: «Ο δε βασιλεύς, γράφει, μετά ταύτα εισελθών εις την πόλιν, κατεθεάτο το μέγεθος και την θέσιν αυτής, τήν τε λαμπρότητα και καλλονήν, τό τε πλήθος και μέγεθος και κάλλος τών τε ναών και των δημοσίων οικοδομημάτων, τών τε ιδιωτικών οικιών και κοινών και των εν δυνάμει όντων...

Εώρα δε και το πλήθος των απολλυμένων και την ερήμωσιν των οικιών και την παντελή φθοράν αυτής και τον όλεθρον και οίκτος αυτόν ευθύς εσήει και μετάμελος ου μικρός της απώλειας τε και διαρπαγής, και δάκρυον αφήκε των οφθαλμών, και μέγα στενάξας τε και περιπαθές, «οίαν, έφη, πόλιν εις διαρπαγήν και ερήμωσιν εκδεδώκαμεν;» ούτως έπαθε την ψυχήν»³⁰.

Η Πόλη και στην έσχατη ταπείνωσή της είχε ομορφιά, που έκανε τους νικητές να λυπούνται και να μεταμελούνται, γιατί ταπείνωσαν μια πολιτεία «καλλονή», γνωστή σ' ανατολή και δύση.

Όμως ας μη μείνουμε μόνο στο θρήνο για την Άλωση. Κανείς άλλωστε πραγματικός Έλληνας δεν πίστεψε ποτέ ότι χάθηκε η Πόλη. Μπορεί η Παναγιά νάχει «ψηφιδωτό στα μάτια τον καημό της Ρωμιοσύνης», όμως ζούμε με τη γλυκειά προσμονή της υποσχέσεως του Αγγέλου, που αντήχησε στους θόλους της Αγια-Σοφιάς την ώρα της Αλώσεως: «Σώπασε Κυρά Δέσποινα και μην πολυδακρύξεις ! Πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δίκιά μας θάναι...»

Και το δισκοπότηρο «το αχτινοδεμένο» από το οποίο μετάλαβαν ο αυτοκράτορας και οι στρατιώτες του στην τελευταία λειτουργία στην Αγία Σόφια δεν χάθηκε. Έτσι με την «Θεία Κοινωνιά» είναι κρυμμένο στην πιο κρινόσπαρτη γωνιά του Παραδείσου. Και ο λαός καρτερεί τον μαρμαρωμένο βασιλιά να ξυπνήσει, να ζωντανέψει, να ξαναπάρουμε την Πόλη και την Αγία Σόφια, όπως μουσικά το τονίζει σε στίχους, ο Γ. Βιζυηνός

«Καιρούς καιρούς σηκώνει το κεφάλι
στον ύπνο το βαθύ του
και βλέπει αν ήρθεν η στιγμή
πόχ' ο Θεός ορίσει

²⁹ Νικόλαος Τωμαδάκης, ο.π. σ. 71

³⁰ Βλ. Ν. Τωμαδάκης, ο.π., σ. 128

και βλέπ' αν ήρθ' ο άγγελος
για να του φέρει πάλι
το κοφτερό σπαθί του»

«Και όταν θάρθει, τί χαρά στη γη, στην οικουμένη
η Πόλη κι η Αγιά Σόφιά δική μας θέ να γένη»

Η Πόλη εξακολουθεί να ζει μέσα μας. Την ζωντανεύει η λατρεία της Εκκλησίας μας που διαιωνίζει το Τυπικό του Βυζαντίου. Την προβάλλει σ' όλο τον κόσμο το μαρτυρικό Οικουμενικό Πατριαρχείο. Η βυζαντινή σημαία με το δικέφαλο κυματίζει σκορπώντας ρίγη στους πιστούς, σ' όλες τις εορτές της Ορθοδοξίας.

Η Βασιλεύουσα ζη! Ζη το πνεύμα της σ' όλη την Οικουμένη. Χιλιάδες οι Επιστήμονες Βυζαντινολόγοι και ιστορικοί σ' όλο τον πλανήτη μελετούν τον πολιτισμό της, τα πνευματικά της δημιουργήματα. Ζη με τα λογοτεχνικά και υμνογραφικά της κείμενα, με τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες, τον κοσμητικό της πλούτο. Αναρίθμητα τα βυζαντινολογικά συνέδρια σ' Ανατολή και Δύση, σε Βορρά και Νότο. Από το Βόρειο Πόλο, από τη Φινλανδία, όπου οι Μονές Βάλαμο και Λίντουλα αποτελούν κέντρα Βυζαντινών ερευνών, μέχρι τη Βενετία που είναι κατά γενικήν ομολογία «ένα άλλο Βυζάντιο» Κι η καρδιά της Χίου μας, με τη Νέα Μονή, χτυπά Βυζαντινά.

Εφ' όσον μέσα μας θα κυλά αίμα ελληνικόν και θα προσκυνούμε τον Σταυρόν του Κυρίου, « ουκ...επιλησόμεθα»³¹

Είθε να μπορέσουμε να αναμετρήσουμε κάποτε τη δόξα και επικαιρότητα του Βυζαντίου όχι με μνήμες τραγωδίας, αλλά όταν μας δοθεί το χάρισμα να ξαναζήσουμε τα υψηλά και μεγάλα, σαν τότε που η «Παρθένα κράταγε απά στην άβυσσο την Πόλη» και όπως όταν το μεγάλο πουλί της ελληνικής ψυχής «τον γκρεμό, χωρίς να γκρεμιστεί μπορούσε να διαβαίνει».

Κάποιοι χαρισματικοί γέροντες των καιρών μας, είπαν ότι η Πόλη θα μας δοθεί και πάλι. Ο λόγος τους ας γλυκαίνει τις ψυχές μέχρις ότου σημάνουν ξανά τα τετρακόσια σήμαντρα και οι εξήντα δυο καμπάνες. Μέχρι τότε, ας φροντίσουμε, ώστε να καίει λαμπρότερα μέσα μας το φως της πίστης και ελπίδας, ότι πάλι με χρόνια με καιρούς, πάλι δικά μας θάναι...

³¹ Νίκ. Τωμαδάκης, ο.π., σ. 11